

תולדות התנאים (30) רבי
 ישיבת "הכותל" ירושלים
 לעילוי נשמת
 ר' לוי ב"ר משה כלאתי ז"ל
 הרומת אשתו וילדי-לונדון

חלק פרק אחד עשר מנהדרין

צט
 מיוחד . חשוב : הי"ב רבי
 אמר ג' דורות שנלמד ייראלך עם
 שמש . לומר נהדי משה סתב ט
 (ההלים עג) לפני שמש יטן שמו
 ייראלך ישראל ולפני ירח לפני מלכות
 בית דוד שנמשל כירח כדכתיב (גכ)
 כ"כ כירח יטן עולם וגו' כמו ק
 ייראלך דור הרים זור אחד דורים
 כ' הרי ג' :

תניא ר' אלעזר אומר ימות ארבעים
 תלמידי שנה שנאמר ארבעים שנה אקוט בדור רבי
 אלעזר בן עזריה אומר שבעים שנה שנאמר
 שבעים ביום ההוא ונישכרת צור שבעים שנה
 כימי בלד אחד איהו כלך מיוחד היו אומר
 זה משיח רבי אומר שלשה דורות שנאמר
 תלמידי ייראלך עם שמש ולפני ירח דור דורים
 כ' :

חידושי רבינו דוד בונפיל

תלמידי הכותל של הרמב"ן

מסכת מנהדרין

יבא לאור מחד נבני ית. ויהי
 עם צניח המנהג והנהיג
 פאת

הרב הגאון ר' רפאל נתן נטע ראבינאוויץ זצ"ל
 בעמדתו וקדושי סופרים. ויהי

נשבו סודר ונגד
 עם מצוות וביאורים
 ב"ס
 תפארת לדוד
 על ירו
 יעקב הלוי ליפשיץ

דף צט ע"א תניא ר' אלני' עזר 212 אומר ימות המשיח לישראל 218 ארבעים 214
 שנה. אין כוונתו של ר' אלני' עזר 212 למעט בכבודן של ישראל אלא להרבות
 שמפני שמן הידוע שימות המשיח הם מדריגה לזכות לחיי עוה"ב, דעתו של ר'
 אלני' עזר 212 שבוה הזמן 215 הקצר יהיו ישראל ראויין שיתעלו 216 לחיי העוה"ב,
 שבתוך הזמן הזה יהיה להם תיקון בנפשותם ושלמותם. שיהיו כראוי 217
 [ו]כדאי[ם] 218 לכך, כמו שכתוב עליהם 219 כי מלאה הארץ דעת את ה' 220, 212 כן
 הגירסא לפנינו בע"י ביד רמה ובמיוחד להר"ן. בכל המקורות כאן ובכל המאמר: אלעזר
 [אצלינו הגי' ר' אלעזר]. 213 לפנינו. בע"י אין. 214 כ"ה לפנינו וכ"מ. בדפוס: מ.
 215 כ"מ: הא' ובד"ס תיקן. 216 כ"מ: שיתקבלו. 217 אין בדפוס, אולי צ"ל:
 ראויים. 218 בד"ס. 219 ישע"י יא ט. 220 מהר"ל בח"י אגדות עמי רכארכב כ'
 כעין דברי רבינו.

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה ה

בקרונה של נפודי. ביום השוק כפרהסויא בשעת הלוח קדושת:
 ולא הודו לו. מהשעה באב: אמר לפניו. [לפני] ר' אלעזר: לא
 קדושה. לא ביקש לעקור לגמרי אלא לזאת שנה בלבד:

אמר רבי אלעזר אמר רבי הניח רבי נמע נמיעה כפרים
 ורחץ *בקרונה של צפודי בשבעה עשר
 ברמוז ובקש לעקור תשעה באב ולא
 הודו לו אמר לפניו רבי אבא בר זבדא
 רבי לא כך היה מעשה אלא תשעה באב
 שחל להיות בשבת הזה ודחינותו לאחד
 השבת ואמר רבי הואיל ונדחה ידה ולא
 הודו חבמים

בחדשות חרוץ צה 189

וזהו
 הרחילה ד"ז בתמוז שהסתדר להקל עול הגלות
 שבעבורו נקבעו הצומות שלי עכ"פ שמד
 ח"ו. ואח"כ ביקש לעקור ט"ב לגמרי ע"י
 שחל פ"א בשבת ונתאמץ אז ע"י קדושת שבת
 החופפת עליו להיות נדחה לגמרי וסיהפך
 לששן ושמה. אלא שלא הודו לו חכמים כי
 לא הגיע הקץ עדיין. והסתלתו בעסק זה
 דעקירת ט"ב ה" ע"י הנטיעה דפורים

הנהגות וחרושים על מסכת מגילה

סאת הגאון השוכר טרע כוודיה כ"י סתא יעקב עמרין זצ"ל ב"מ צבי אשכנזי זצ"ל
 [נעתיק סתם כ"מ מליון הס"ס סלו]

וכיון דש"י מרתן כ"ס אכילה ופתיס סכל סגור זכיון להס פטיעא דש"י. ומאוס דרבי ב"מ אנטוניטס סוס
 ובלום סיה לו מכל עכ"ו. להכי אורי טודא כפרהסויא דלפי' מידי דחטונ סרי כי אין מתענין. ועוד
 נראה שזס סיה ג"כ בלוחה שנה שלס לעקור ט"ב מפני שנדחה כדמסיק וגם ז"ח נדחה. אז רתן ב"מ לרשון
 וסס הודו לו ממחמת שנדחה: ד"ה ובקש כ"י א"י י"ל כ"י. כ"כ אלינא דר"י אלעזר י"ל כן אכל אלינא דלמח
 כמסקנא א"ל לומר כן גס אינו מהלוקך [וע"י כגמר"א א"ח ס"י תפיס ס"ק ג']:

חלק פרק אחד עשר מנהדרין דף צה

מהרש"א
 ורבין
 דלמרי חזורא דבי רבי כ"י עפרס"
 ובערוך בערך חזורא ונראה דנקרא דבי
 רבי ע"ש רבינו הקדוש סנקר' רבי ובלקמן
 סהיה סובל תהלאים ויסרין כמורו:

וי"א מנחם
 בן חזקיה שמו שנאמר (איכה א) כי רחק ממני
 מנחם משיב נפשי. ורבנן אמרי חזורא דבי רבי
 שמו שנאמר (ישעיה עג) אכן חלינו הוא נשא
 ומכאובינו סבלם ואנחנו חשבנוהו נגוע מוכה
 אלהים ומעונה.

רש"י
 דבי רבי. מלוצע של בית רבי:

רבי הונא

אמר תרתי אין כל הגליות הללו מתכנסות אלא בזכות משניות מה שעמא (הושע ח. י) גם פי יתנו בגוים עתה אקבעם רבי הונא אמר תרי (מלאכי א. יא) כי ממזרח שמש ועד מבואו גדול שמי בגוים ובכל מקום מקטר מגשי וכי יש מנחה טהורה וקמיצה ותקטרה בבבל אלא איזו זו משנה אמר הקדוש ברוך הוא הואיל ואתם מתעסקים במשנה כאלו אתם מקריבין קרבן

ספר

תקנת השבין

הוא חוקנו חשובה בכללות ובפרטות בתקן הברית ומרת היסודי על פי גבלה ונסתר, ובאור מעלת בעלי תשובה, וקדושת וסגולת ישראל.

כאן כ"ק אדמו"ר האבן הקדוש שר הנהיג אספקלריא האמירה כחזק מקמאי מאור דהקן ודבילי הלמודא.

הבנו צדוק הכהן יצוקליה מלובלין
בן הרב האבן החסיד ר' יעקב הכהן ז"ל אב"ד דק"ק קריסבורג.

תוס' לראשון בספקותב תי"ז.

ותנה ורבה לרפום פתוח כחופת הצרות המכליטת מאחרי חז"ל, וכן האוהות, כפופת עניינים ומקורות נוספים.

הוא חמלה סגסום מיכס לנבוא לומר את הפסוק הזה כן נזהר לנבוא את שמי פסיו האמרים ומלחמים את לנשימים לנבואת ה', וזהו לנבואת חסדוהו כמנהג רבינו אמן.

סימן ו

[פז] ועל כן אמרו [בסנהדרין צח:] אי מן חייא הוא (אם מן החיים המשיח) כגון רבינו הקדוש, וכמדרש [איכה] וירושלמי [רשב"ת] אמרו עליו קרא דרוח אפינו משיח ה', שהוא ההתפשטות דחזקיה דגם כן בקשו לעשותו משיח. ובדורו היה הרבצת התורה ביותר בישראל כידוע בדברי רז"ל כמה פעמים, וכן בדור רבי. ואמרו [בסנהדרין] דמימות משה רבינו ע"ה עד רבי לא היתה תורה וגדולה במקום אחד. וחזקיה לא היה כולי שני, דהוי שבנא שלא היה כפוף לו, ורבי משנתפרסם ונתגלה קדושתו בישראל שנתמנה נשיא היה הוא היותר גדול דהכל כפופים לו. כי כן הדורות הולכים בגילוי יותר עד משיח שיהיה בתכלית הגילוי בפעל, ואצל רבי היה גם כן תכלית הגילוי בכח. היינו כי ידוע דנפש הפרנס וראש הדור הוא הכולל כל הדור, כי לעולם כל דור הוא קומה שלימה, והראש הוא העיקר וכולם ענפיו. ועל כן אמרו [כערכין] פרנס לפי הדור והדור לפי הפרנס, ושניהם אמת, אע"ג דמקשה התם מצדקיה ויהויקים, היינו לענין ההתגלות בפעל במעשה בעולם הזה, ומה שאמרו שם תוקפא וניחותא היינו כחות הלב. ובדור רבי היה התגלות הקדושה בו המעידה גם כן על קדושת כלל ישראל קדושים שהם ענפיו.

רבי הונא אמר תרתי — שני דרושים, משני פסוקים שונים, לדרוש מהם ראייה לדבר זה (ועיי' עוד בתנח"ו שם), האחד: אין כל הגליות הללו מתכנסות — לארץ לבנין בית-המקדש (ועיי' ביפ"ת), אלא בזכות משניות — שישראל שונים בגליות, גם אלה שאינם אלא להלכות הקרבנות, שהמשנה כמעשה (רז"ו ועיי' הערות), מה טעמא — מהו המקור מן הכתוב לך, שנאמר בדברי הנביא: "גם כי יתנו בגוים עתה אקבעם", ופשוטו של "יתנו" כמשמע מה שנאמר שם למעלה: "התנו אהבים" — נתנו ונעשו אהבה עם הגוים (ועיי' ברש"י וברד"ק פשוטו של "אקבעם"), ומאחר שלא אמר "יתנו" במשקל "התנו" שאמר למעלה, אלא אמר "יתנו", הדרש תיבה זו כנאמר בלשון ארמי (כבי"ח, וברש"י שם): "יתנו" — "ישנו", וישנו משניות, ואמר "גם", כלומר, גם אם אין קרבנות בגליות, אם ישנו שם משניות הקרבנות אקבין אותם מן הגליות, ואם רק כמשניות הלכות הנהגות בגליות אמור הדבר ודאי שאין יוצאים ידי חובתם בשינונם בלבד אלא בקיומם למעשה, והרי שאינו מדבר אלא במשניות של הלכות קרבנות שהשינון הוא מעשיהם (רז"ו), ועוד — רבי הונא אמר — דרוש — חורי — אחר, נוסף, בפסוק שהקב"ה אמר לישראל: "כי ממזרח שמש ועד מבואו גדול שמי בגוים, ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי, ומנחה טהורה" — הרי בכל העולם כולו, בכל ארצות הגוים, בכל מקום, מוגש לפני קרבן להקטיר, ומנחה טהורה, לשמי, בהנהגה, ובכל זמן, והרוש: וכי יש "מנחה טהורה" וקמיצה והקטרה — להגשת סולת מנחה אל מזבח — בבבל — בחוץ לארץ, במקום שקיבוץ ישראל היה שם בימי הנביא הזה (ועיי' רז"ו), או בשאר מקום בעולם מחוץ לארץ ישראל, שהנביא אמר כן? אלא, איזו — היא "מנחה טהורה" "מוגשת" ו"מוקטרת" לשם ה' בכל העולם — זו משנה — שישראל עוסקים בה, בכל מקום ובכל זמן שהוא, בהלכות קרבנות, שכן כך — אמר הקב"ה — לישראל: הואיל ואתם מתעסקים במשנה — של הלכות הקרבנות, הרי — כאילו אתם מקריבין קרבן — בפועל ובמעשה.

ומכל מקום הוא זכה לעצמו שלא מת, וזכה לחבר המשניות חבר הכולל כל תורה שבעל פה שלא היה עד זמנו. והתחלת תורה שבעל פה הוא מדוד המלך ע"ה שהתחיל להתגלות אור המלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. ותכליתו במשיח שאז יהיה שלימות התורה שבעל פה, שהוא החכמה המתגלית על ידי חכמי ישראל בעולם הזה, דעד זמנו יתגלה כל מה שמוכן לתלמיד ותיק להתחדש ולהתגלות, וכימי רבי התחיל שלימות זה בחבור המשנה, שהוא הכולל כל תורה שבעל פה וגם כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נכלל בה, אלא שעדיין הכל בכח לא בפעל.

[צג] ובדור רבי נתבררו כל השש קצוות דמדת התשובה, שהם כל הכחות שבכח כולם, ועל כן נתגלה אז כללות התורה שבעל פה בחבור המשנה דכוללת בכח גם כל מה שיתחדש מחכמי הדורות אח"כ.

[צד] ועל כן נראה לי דשורש כל הנפשות דבני ישראל כלולות בחבור המשנה, וכן כלולים בה גם כל הדברי תורה שיקלטו על ידי הגליות בין אומות העולם, דעל ידי זה הוא קיבוץ הגליות, דכל הגליות לארבע כנפות הארץ היה לצורך זה. כי על ידי החטאים נקלטו הרבה ניצוצות קדושות בשליטת האדם באדם, וסופו לרע לו כשיוציאו בלעז מפיו בקיבוץ גליות, ועל כל פנים זה אמת דרך כלל דכל תורה שבעל פה כלולה במשנה, אלא שהוא בה בכח ויוצאת לפועל במשך הדורות עד ימות המשיח. וכן מדריגות התשובה כל אותם שש קצוות שהיו בכח הם יוצאים לפעל במשך דורות ההם עד המשיח שיגלה במהרה בימינו אמן.

52. ערכין יז, א: "פליגי בה רבי יהודה נשיאה ורבנן, חד אמר: דור לפי פרנס, וחד אמר: פרנס לפי דורו. למאי הלכתא? אילימא למעליותא, דמר סבר אי מעלי דרא מעלי פרנס, ומר סבר אי מעלי פרנס מעלי דרא. הא איכא צדקיה דהוה מעלי ודריה לא הוה מעלי, והא יהויקים דלא הוה מעלי ודריה הוה מעלי. דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: מאי דכתיב: בראשית מלכות יהויקים מלך יהודה, ביקש הקב"ה להחזיר את העולם לתוהו ובהו בשביל יהויקים, כיון שנסתכל בדורו נתיישרה דעתו. ביקש הקב"ה להחזיר את העולם לתוהו ובהו מפני דורו של צדקיהו, כיון שנסתכל בצדקיהו נתיישרה דעתו. אלא לענין חוקפא וניחותא קאמרין". לענין הכעס והמתנות חלקו, מי משפיע על מי.

ולפיכך

א' בסנהדרין [צ"ח כע"ב] אי סן חיי
הוא כנון רבינו הקדוש שחשבו עליו
שהוא משיח כי ככה תיקן נפשו כי עד
שהמשיך ותקן כל דורו עמו. אלא
שעדיין לא היה הדור כדאי שיהי גם
אלהם בהתגלות כן כי עדיין לא נתקנו
גם הדורות הבאים הכלולים בהם דלעולם
נפשות הבנים כלולים באבותם. ורבי
הקדוש תיקן נפשו לגמרי עם כל הגתלה
בו מורעו עד סוף כל הדורות וכן מנפשות
כל בני דורו. אבל מה שנתלו בנפשות
דורו כדורותיהם אחריהם עד סוף כה"ד זה
לא נתקן עדיין דזה לא היה נתלה
בתיקונו. ולפיכך לא זכו שיהי או עת
קץ ותחיה ושיהי הוא המשיח. ומ"מ
הוא זכה לנפשי דמגי' לא מת אלא
שלא הי' בהתגלות ברור מצד הדור והוא
יסוד התושבע"פ שזו עיקר המל תורה
המחיי ורוח"ק דחכמים המביא לתחיה!

. וכבר

גנלה זה ע"י רבי שמת שיש שראוי להיות
משיח בכח ועכ"ז אין עולה לו בפעל
איכ אין בו אור זה. ורק בימי רבי שעדיין
היו מקיים לו שהוא יהי משיח אם יהי
הוא בשלימות הגמור. כי עדיין לא
גנלה זה דמיתת נפש הראוי להיות משיח
הי' קדושתו בהתגלות גמור. ואהר מיתתו
הוא שגנלה ד"ז ואז עת קץ אין עוד
התגלות גמור רק הכל במחשכים

ס פ ר

פאת השלחן

והוא סוף וסיום לארבע שלחן ערוך

אשר נספר בסדר השלחן או היבט מהמבט אור ישראל והם הלכות פאת
השלחן לפי הלכות סעודת המזבח כפי הלכות המזבח והוא השלחן שביקש
קוד למה דבר או להגות ובמס' גיטות ד"ה רבי יוחנן ב"ר חנין וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
במס' תרומות ד"ה רבי יוחנן ב"ר חנין וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש
אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

השלחן שביקש קוד למה דבר או להגות ובמס' גיטות ד"ה רבי יוחנן ב"ר חנין וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
במס' תרומות ד"ה רבי יוחנן ב"ר חנין וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

אשר נספר בהם הלכות השלחן ומהם הלכות המזבח והוא השלחן שביקש

תקנת השבין

222 סימן טו

כי המשנה שהוא ההלכות
בקיצור בלא משא ומתן ופולפול נסדר להיות
מסור לכל, ועל כן הסתירו שם דברים שיוכלו
קלי הדעת לבוא על ידי זה לקלות ראש. וכן כאן
לא רצו לגלות זה במשנה שיש מדריגה בעולם
הבא שבה יש חלק גם לאלו.

דובר צדק 168

וכן רבי דלתי מדוד
גידל פרדות לבנות והגס דהוא מלאך המות
כ"ל דזה נקרא מיתא. מ"מ הוא גידל
והחי' דבר זה להעלות מדרגה זו ג"כ כמ"ס
צפ' חלק חי מן חי' ר' שמי' שהוא מדרגת
משיח בלוחו דור. ורפצ"י הי' כבוד אלי'
שלפני משיח כמ"ס. במק"א והוא אמר מלאך
המות צביתו כמ"ס צפ' עשרה יוחסין אלי'
כופתו כו' כי הוא מצרר יחוסין כי מלידו
הוא הצירור לפני בא יוס' ד' וגו'. אבל
משיח הוא מטהרם. וגבה טורח צנייהו שאלו
נמחברו הי' רבי משיח כי הי' תיקון
לפרדות והוא אמר שאין לו תיקון ואכמ"ל

מחשבות חרוץ צה 189

ורבי הוא סוף התנאים מייסדי התושבע"פ
וכולל יחד בחיבור המשנה שעשה
שהוא יסוד כל התושבע"פ וכולל הכל וכידוע דכמו
שליכא מידי דלא רמיזא מאורייתא. הי' ליכא
מידי מתושבע"פ דלא רמיזא בחיבור המשנה
וכיון בזה לכונן קומת המלכות כידוע ורמזו
צו"ר (פ"ז) ע"פ גם כי יתנו בגוים עתה אקבלם
דע"י לימוד המשניות והי' קיבוץ גלויות. דהיא
למי מדוד ע"כ הי' כל השתדלותו בזה. וכ"א
בסנהד' ל"ח ע"כ הי' מן חי"א הוא כגון רבינו
הקדוש ולא בחנם נקטוהו למשל רק מסתמא
הי' הוא ראוי להיות משיח אילו הי' הדור
זכאי. וגם הוא חי וקיים כמשמעות עובדא
דכתובות ק"ג ע"א דלתי כל בי שמשי. ונטע
נטיעה של שמחה בפורים להורות נחן דלע"פ
ששמחתו גדולה מקבלת המורה דפורים. עדיין
אין השמחה שלימה להיות צייחא גמורה כיו"ט
כ"ז דלתי עבדי אחשורש אן ולא נעקר עדיין
ע"כ וי"ז בתמוז.

ספר שופטים

בסוד ללימוד

הרב שמואל תנחום רובינשטיין

הלכות מלכים פ"א

תנו

ו אף ישוע הנצרי יי, שדימה שיהיה משיח ונהרג בבית דין יי, כבד נתנבא בו דניאל, שנאמר (ס"י י'): ובגוי פריצי עמך ינשארו להעמיד חזון יי ונקשלו. וכי יש מכשול גדול מזה, שקל הנביאים דברו שמשים גואל ישראל ומושיעם, ומקבץ נדחיהם יי ומחזק מצותן, וזה גרם לאבד ישראל בחרב, ולפזר שאריתם ולהשפילם, ולתמליף התורה ולתטעות רב העולם לעבוד אלוה מפלעדי ה'.
ז אכל מחשבות בורא העולם אין פח באדם להשיגם, כי לא דרכינו דרכיו, ולא מחשבותינו מחשבותיו יי, וכל הדברים האלו שלישוע הנצרי ושל זה יי הישמעאלי שעמד אחריו, אינו אלא לישר דרך למלך המשיח. ולתקן העולם כלו לעבוד את ה' ביחד, שנאמר: כי אז יי אהפך אל (אחד) עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' ולעבדו שקם אחד.

ח כיצד? כבד נתמלא העולם כלו מדברי המשיח יי ומדברי התורה, ומדברי המצות, ופשטו דברים אלו באים רחוקים, וכעמים רבים ערלי-לב, והם נושאים ונותנים בדברים אלו ובמצות התורה, אלו אומרים: מצות אלו אמת היו וכבר בטלו בזמן הזה יי, ולא היו נוהגות לדורות.

ט ואלו אומרים: דברים נסתרים יש בהן ואינו כפשוטן יי, וכבר בא משיח יי וגלה נסתריהם, וכשיצמוד המלך המשיח

(לד) מעיר נצרת, בה נולד. (לה) שמסרוהו לשלטונות רומי. והם שפטו אותו כמורד במלכות על שהכריז עצמו כמשיח מלך ישראל, השות אגרת תימן. הוצ' מוסד הרב קוק עמ' קיט. (לו) להופיע לפני העם כנביא, ולחדש דת הנוגדת לתורת ה' (שם עמ' קיח). (לז) ראה בבאורנו לעיל אות ל, והשוה אג' תימן, שם עמ' קכ. (לח) עפ"י הכתוב בישעיה נב, ח. (לט) הכוונה למחמד מיסד דת האיסלם, ובאג' תימן שם עמ' קכא מכנהו רבינו: משוגע. ועליו אמר דניאל (ז, ח) «משתכל הוית בקרניא... ופום ממלל רברבון», וכוונתו תהיה להפר התורה שבידינו, ויתכוין לשנוחה, ככתוב (שם ז, כה) «ויסבר להשניה זמניך ודת» (שם קכה — כו). (מ) לסלול ולהכשיר. (מא) אחרי שיתאכזבו מרשעת המשיחים המדומים ומשקריהם ידעו להבחין ולהכיר בצדקת משיח ה' ובאמתתו. (מב) הבראי והמדומה. (מג) כדעת ישוע הנצרי, הוכירה רבינו באגרת הג"ל עמ' קיח. (מד) אלא דברי משל ואלגוריה. (מה) משיח השקר.